

Handläggare:
Agneta Söder
agneta.soder@fub.se

Utbildningsdepartementet

U2026/01238

Remissvar betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola SOU 2026:37

Sammanfattning

FUB välkomnar utredningens förslag om att stärka barns språkutveckling i förskolan. Vi anser dock att utredningen har ett alltför snävt fokus på barn vars språkutveckling påverkas av begränsad exponering för svenska i hemmet. Även andra grupper av barn behöver språkutvecklande insatser i förskolan, däribland barn med intellektuell funktionsnedsättning (IF). För dessa barn är svårigheter med språk och kommunikation en konsekvens av funktionsnedsättningen. Förslagen måste därför, i enlighet med Funktionsrättskonventionen, säkerställa att även barn med IF ges likvärdiga möjligheter att utveckla språk och kommunikation utifrån sina individuella förutsättningar i förskolan.

Vi framhåller särskilt att språkbedömningar och kartläggningsmaterial måste utformas så att de också kan identifiera barn vars språksvårigheter kan vara ett tecken på IF. Tidig identifiering behöver dessutom följas av tillgång till utredning, stöd och andra adekvata insatser. Vi betonar även att den nationella strategin för kompetensförsörjning måste säkerställa att förskolepersonal har kunskap om IF och Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK). Vidare välkomnar vi förslagen om en reglering av barngruppernas storlek och ökad personaltäthet, och vill understryker att barn med IF behöver en hög grad av vuxennärvaro och individuellt anpassat stöd för att kunna vara delaktiga i förskolans verksamhet. En likvärdig förskola förutsätter därför både personal med rätt kompetens och likvärdig tillgång till stöd samt specialpedagogisk kompetens i hela landet. Endast då kan alla barn ges likvärdiga möjligheter till lärande, utveckling och delaktighet i förskolan.

Utgångspunkter enligt Funktionsrättskonventionen

FUB vill inledningsvis framhålla att barn med funktionsnedsättning, däribland barn med IF, har rätt till en inkluderande utbildning på lika villkor som andra barn i enlighet med Funktionsrättskonventionen. En central utgångspunkt i konventionen är att barn med funktionsnedsättning inte bara ska tillerkännas samma rättigheter som andra barn, utan också ges det stöd och de individuella anpassningar som krävs för att rättigheterna ska kunna förverkligas i praktiken. Detta innebär att förskolan ska utformas så att alla barn ges likvärdiga möjligheter att utvecklas, lära, kommunicera och vara delaktiga utifrån sina förutsättningar och behov.

Mot denna bakgrund vill vi framhålla att de förslag som lämnas i utredningen ska bedömas utifrån de krav som följer av Funktionsrättskonventionen. För oss är det därför centralt att de åtgärder som föreslås för att stärka kvaliteten, likvärdigheten och möjlighet till språklig utveckling i förskolan också gäller barn med IF.

FUB: synpunkter på utredningens förslag

Barn med IF behöver språkutvecklande insatser i förskolan

FUB konstaterar att utredningen, i enlighet med sitt uppdrag, fokuserar på barn vars språkutveckling i svenska påverkas av begränsad exponering för svenska språket i hemmet. Det är en bra ansats, men vi saknar en bredare utgångspunkt och en ambition att alla barn i förskolan ska ha rätt till språkutvecklande insatser utifrån behov. Det finns flera andra grupper som har behov av sådana insatser, däribland barn med IF. För dessa barn är svårigheter med språk och kommunikation en konsekvens av funktionsnedsättningen och påverkar möjligheterna till lärande, delaktighet och självständighet från tidig ålder. Vi saknar ett tydligare resonemang om hur de strukturer och arbetssätt som utredningen föreslår kan bidra till att uppmärksamma och stödja alla barn som har behov av språkutvecklande insatser i förskolan. För många barn med IF är tidiga språkutvecklande insatser av avgörande betydelse.

Språkbedömning och kartläggning måste omfatta även barn med IF

FUB välkomnar ambitionen att tidigt identifiera alla barn som behöver stöd i sin språkutveckling, men vill samtidigt framhålla att brister i språkutvecklingen kan ha många olika orsaker, däribland olika funktionsnedsättningar som IF, språkstörning, autism, hörselnedsättning eller andra funktionsnedsättningar som påverkar barnets utveckling och mognad. För barn med IF kan en avvikande språkutveckling vara ett tecken på att barnet behöver utredas ytterligare. Det är därför viktigt att språkbedömningar inte enbart används för att identifiera behov av språkutvecklande insatser som rör barn som får med sig ett annat språk från hemmet, utan att ett sådan bedömningen även kan bidra till att uppmärksamma barn som kan behöva ytterligare utredning. Förskolan har ett kompensatoriskt uppdrag gentemot alla barn och ska vara likvärdig. Det är därför viktigt att alla barn får adekvat stöd för sin språkutveckling oavsett bakomliggande orsaker.

Det kan också finnas en risk att barn med IF felaktigt betraktas som barn som enbart fått otillräcklig exponering för svenska språket. När språkbedömningar visar betydande avvikelser bör det därför finnas tydliga vägar till fortsatt bedömning av barnets samlade utveckling av professionell expertis. För oss är det centralt att tidig identifiering följs av adekvata insatser och stöd utifrån varje barns individuella behov. Sammantaget behöver bedömningar alltid kombineras med tillgång till utredning, stöd och andra relevanta insatser för de barn som visar tecken på brister i sin språkutveckling. Stöd till föräldrar är också viktigt.

Språkbedömningar och kartläggningsmaterial behöver alltså vara utformade så att de fungerar även för att identifiera barn med olika funktionsnedsättningar. I annat fall finns en risk att resultaten blir missvisande och att barns behov feltolkas. Det är även centralt att de bedömningar som genomförs görs av personal med relevant kompetens för att kunna skilja mellan språksvårigheter som är relaterade till begränsad exponering för svenska och svårigheter som kan bero på exempelvis IF eller andra utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar.

Kompetensförsörjningsstrategin måste omfatta lärare med kunskap om IF

FUB ser positivt på förslagen om en långsiktig nationell strategi för kompetensförsörjningen inom förskolan. En sådan strategi bör emellertid inte enbart fokusera på tillgången till utbildad personal i allmänhet. I strategin behöver man också säkerställa att personal i förskolan har kunskap om IF och andra utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar samt om olika former av kommunikationsstöd och andra språkutvecklande insatser. För att förskolan ska kunna leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag behöver denna kunskap vara en naturlig del av både lärarutbildningen och fortbildning för förskolans personal.

En viktig del av denna kunskap handlar om att förstå att språkutvecklande insatser för barn med IF inte enbart rör talat språk. För många barn handlar det också om att utveckla kommunikation genom Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK), exempelvis bildstöd, tecken som stöd (TAKK), kommunikationskortor och olika digitala kommunikationshjälpmedel. En språkutvecklande förskola behöver därför ha ett brett synsätt på språk och kommunikation samt förmåga att anpassa arbetssätt utifrån varje barns förutsättningar och behov.

Vi vill också särskilt betona vikten av att personal i förskolan har kunskap om tidiga tecken på IF och andra utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar. Det kan handla om svårigheter att förstå och använda språk, begränsat samspel och kommunikation, långsam utveckling av begrepp och lek eller andra tecken på att barnet inte utvecklas i takt med jämnåriga. Utan sådan kunskap finns en risk att barns behov feltolkas eller uppmärksammas sent, vilket kan leda till att nödvändiga stödinsatser fördröjs. Därför måste kompetensutveckling avseende språkutveckling, AKK och tidig identifiering av utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar som IF ges en mer framträdande plats i lärarutbildningen samt inom lärarfortbildningen. Målet måste vara att alla barn ska få rätt stöd i rätt tid redan i förskolan.

Barngruppsstorlek och kompetens avgörande för barn med IF

FUB vill också framhålla betydelsen av förskolans organisatoriska förutsättningar för att barn med IF ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Utredningens ambition att stärka kvaliteten genom reglering av barngruppsstorlekar och personaltäthet är därför positiv. För att barn med IF ska utvecklas på ett bra sätt krävs hög grad av vuxennärvaro och tillgång till individuellt anpassade stöd i kommunikation och lärande. Mindre barngrupper kan därför skapa bättre förutsättningar för trygghet, kontinuitet och nära samspel mellan barn och personal. Dessa aspekter är helt avgörande för att barn med IF ska kunna vara delaktiga i förskolans verksamhet. Samtidigt vill vi igen understryka att frågan om kvalitet inte enbart handlar om

barngruppsstorlek eller antalet vuxna i verksamheten. Minst lika viktigt är att personalen har den kunskap och kompetens som krävs för att möta barn med IF.

Förskolan måste vara likvärdig över landet

FUB har tidigare framhållit vikten av att barn som behöver stöd få rätt stöd så tidigt som möjligt. Tidiga insatser är avgörande för barns fortsatta utveckling, lärande och möjlighet till delaktighet. Trots detta finns det i dag betydande skillnader mellan kommuner och huvudmän när det gäller tillgång till stödinsatser och specialpedagogisk kompetens. För oss är det en grundläggande rättighetsfråga att barns möjligheter att få stöd inte ska vara beroende av var i landet de bor eller vilken huvudman som ansvarar för verksamheten.

Christina Heilborn
Förbundssekreterare

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 26 000 medlemmar i lokalföreningar runt om i landet. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.